

# Lõpuks need Suured...

## Kolmas reisikiri Lennukilt



*Tekst:*

**JANNO SIMM**

*Fotod:*

**JANNO SIMM, TIIT RIISALO**

2001. aasta jõudis jahtlaevale Lennuk Atlandi ookeanil. Olime ülesõidul Santa Helena saarelt Ascensionile. Kuigi olime juba mõnda aega jälle troopikas ja pealekauba lõunapoolkera suves, oli kliima jahedapoolne. Öösel roolivahti minnes tuli midagi soojemat selga panna. Põhjuseks oli, et sõitsime endiselt jahedas Benguela hoovuses, mis Antarktikast ekvaatori lähedale jahedat vett toob — ahtritrepil kümblemas käisid meeskonnast vaid mõned julgemad. Paar päeva enne Ascensionile jõudmist läksid olud lõpuks troopiliseks - hõõguv ketas kõrvetas otse pea kohal, laeva tekil ei saanud paljajalu üldse liikuda. Kõikjal levis vastik niiskus.

Külm Benguela hoovus on kalarikas. Parematel hommikutel korjasime tekitl kümme-kond lendkala, mis ahtrilooga küljes kuivades maitsvaks voblaks said. Siiski olid enamik kohatud lendkalu enam-vähem ogaliku mõõtu, vaid õnnelikumatel

hommikutel saime pangepõhja tiivulisi heeringaid.

Uusaastahommikul sai ka lant jälle aht-risse lohisema pandud. Kuna meie lanti oli mitmel korral jõhkvalt minema viidud ja terastrossi tagavarad sootuks otsas, tegin raske südamega landirakenduse samast 2 mm tamiilist, millest me õngenööri. Nagu hiljem selgus, osutus hädavalik õigeaks – rohkem meil lante minema ei viidud. Nüüdseks on need kalapüügivahendid Eesti Rahva Muuseumi kogudes endale kohase paiga leidnud.

Suure Kala Päev jõudis kätte Ascensionile sissesõidul. Varahommikul, kui avaookeanilt saare shelfilava peale jõud-sime – kajalood hakkas jälle midagi näitama –, tegi tamiil jälle kord kurjakuulutavalt plinn! Südame alt tõmbus õõnsaks, sest rohkem meil suuri konkse ei olnud. Halb aimdus, et ka seekord kalapüügiriist kaot-si läheb, siiski ei täitunud. Vanemtüürimees



Grootpoomi külge tõmmatud purikala ja Lennuki kalurilüli: madrus Simm, kapten Saarlo ja vanemtüürimees Meelis Saarlaid.

Meelis, teades mu kalapüügihagust, vahetas mind kiiresti roolis välja ja õige pea sai selgeks, et õngeliini teises otsas on Keegi Suur.

Ajasin kindad kätte ja tõmbasin ettevaatlikult tegelase ahtri ligi. Appi tulnud kapten Mart aitas eluka välja võtta. Kuna meil kongitsat polnud, tõstsime suure, ligi kahekümnekilose kala tamiilipidi laeva. Hakkasin kala puhastama. Kokpitist merre voolanud vere lõhna peale tuli meid uudistama kala, keda me polnud Kookossaartest peale kohanud, nimelt hai. Kahjuks polnud meil vajaliku suurusega konkse ega usku sellesse, et rapleva haikala oma kalapüügiks kohandamata väikesele alusele tirida jaksame. Seepärast sai hai tuuni pea ja muud rapped

seekord n.ö. avansina kätte.

Ascensionil saar, mille reidil reede, 5. jaanuari hommikul ankrus sisse laskime, on pisuke, umbes Vormsi suurune vulkaanilise tekkega maalapp täpselt Aafrika ja Lõuna-Ameerika ranniku vahel. Saarel elab umbes paar tuhat inimest, kellest enamik on seotud side, satelliitide ja nende kaudu spioneerimisega. Autoriteetse Cornell Cruising Guide'i järgi ei ole jahid Ascensionil eriti teretunud. Sadade miilide kaugusel ümberringi veevõtu- ja provianteerimise kohta ei ole, sestap ei saanud Ascensionist mööda meiega.

Vastuvõtt osutus üllatavalt soojaks. Olud on muutunud, NASA baas on välja viidud ja külalisjahte ootab *warm welcome*... Kui kaldale saab, muidugi-mõistata – maabumine on sõna otsese mõttes



Tuunikala varahommikul Ascensionil reidil

köietrikk, jullaga tuleb ettevaatlikult beetonastmetele läheneda ja kailt rippuva köie abil ning parajat lainet valides maale hüpata. Proviandi, prügi ja vee/kütuse kanistrid liiguvad sama teed. Ascension on tõeline kalasportlase paradiis. Vahe-tult enne meie saarele saabumist korraldati seal iga-aastane suure kala võistlus. Seni püsiv rekord olevat 125-kilone tuun. Loopisin minagi reidil Lennuki pardalt spinningut, kuid pärast seda, kui suured kuld- ja hobumakrellid ning muud tuvastamata elajad olid kümnekond lanti minema viinud ja spinningurulli utiliiks muutnud, loobusin selle saare vetes landiloopimise üritustest.

Laeva ümbrus kihas paraja pannikogre mõõtu, kuid piraajahammastega “meresanitaridest”, kohaliku nimega *blackfish*, kes pardalt vette sattunud vähegi söödavama kraami kiiresti nahka panid. Kiiresti kujundasime neil tingrefleksi WC-pumba kääksamise peale parda äärde koguneda – fekaal paistis neile elajatele eriti mait-

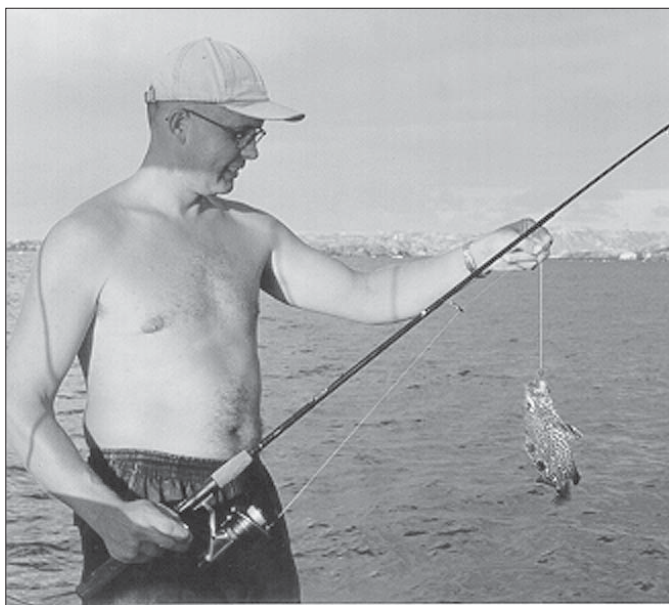
sevat. Muus mõttes olid nad täiesti kasutud, ei kõlvanud ei süüa ega õngesöödaks ja suplejaid ei tülitanud. Ujumas me siiski palju ei käinud, saare vetes pidavat sini- ja vasarhaid jahti pidama.

Väikese sirpsabavõdikuga põhja pealt püüdes saime mõned *red soldierfish*’id (kuidas selle ahvenataolise kala nimi eesti keeles on, ei tea) ja kivikohad. Kuna aga tuun oli me toidubarusid tugevasti täiendanud, lasksime väiksematel vendadel minna.

Teisipäeva, 16. jaanuari pärastlõunase vahi ajal toimus laevas jällegi meeoleukas kalaspordiüritus. Nimelt õnnestus mul veerandtunniste vahedega landi otsa meelitada kaks purikala (*Istiophorus platypterus*). Need on marliini ja mõõkkala sugulased (vt. Hemingway “Vanamees ja meri”), iseloomuliku suure, purje meenutava seljauimega ning tuntud kui kiired ujujad (kuni 130 km/h) ja visad võitlejad. Sel korral jäidki mereelajad pärast meeletlikku võitlust (saba peal

püsti ja peaga raputav purikala väärib siinkirjutaja omast paremat sulge!) peale ja oma kodusesse elementi. Kaks päeva hiljem sain revanši — kella viie ajal õhtul, peale pooltunnist mängimist, väsitamist ja raketipüstolist uimastamist (kapten Mart nägi välja täpipealt nagu kõva mees välismaa filmist) tirisin purikala laeva.

Nii suurt kala ei ole mina



Vanemtüürimees Meelis Saarlaid on väikese kivikoha õnge otsa meelitanud





Blackfish'i  
parv  
Ascensioni  
sadamakai  
ääres  
kalarappeid  
ootamas

elus enne püüdnud — pikkus ninast sabahargini 206 cm, kaaluks pakkusid erinevad hindajad nelikümmend kilo. Saime suure ämbritäie puhast fileed ja tõhusat täiendust oma pikal ülesõidul kokkukuivanud menüüsse.

Aafrika lääneranniku veed tunduvad kalarikkad – siin sebib ringi tosinaid aluseid Vene päritolu traaleritest kohalike tegevlaste piroogideni. Üks kohalike neegrite alus käis meil poordis ka. Tahtsid kommunikeeruda, aga et me prantsuse keelt ei mõistnud ja nemad inglise (olid vist Senegalist), jäi asi katki. Olid teised üsna nige-la piroogikesega kaldast ca 50 miili kaugusel avaookeanil. Ääreveed peavad kül-lap tühjaks pütud olema. Selliseid vennikesi on palju ja öösel peab topelt tähelepanelik olema, kõik neist ei kannanavigatsioonitulesidki. Mine tea, ehk töötavad kohakaasluse alusel piraatidenagi. International Maritime Organisation'i and-

meil rünnati neis vetes hiljuti üht kaubaaalust...

Banjuli vaatamist väärivaim koht asub Alberti turu taga jõe ääres, see on kohalike kalameeste *shantytown*, kus kitsal rannaribal roostes laineplekist kuutides sünnivad, paljunevad ja surevad kohalike kalurite põlvkonnad. Samas ehitatakse üle kümne meetri pikkusi merepirooge (ühe sellise tegemine võtvat aega poolteist aastat ja maksvat säherdune ca 30000 kohalikku *dalasi*'t), rannaliival korrastatakse püügivarustust ja laaditakse veesõidukeid. Kahjuks jäi mulje, et kaluriküla turistidele kättesaadavus on sealsed asukad pildistamise-filmimise suhtes tundlikuks teinud. Õnneks tutvus madrus Kama kohaliku kalamehe Lamin Touray'ga ning vastse sõbra abil õnnestus ka siinkirjutajal sealsete kalurite elust lähemat pilti saada.

Lamin ise, 29-aastane wolofi rahvu-



Gambia kalurid ookeanipiroogis kalaleminekuks valmistumas ja neegritädi rannal kala suitsutamas

sest kalur, käib püügil oma 4-5 meetri pikkuse sõudepiroogiga ja tavaliselt piiridub kalastamisel Gambia jõe vetega. Gambia jõgi on mitusada kilomeetrit ülesvoolu soolane – tõusu-mõõna mõju! Suuremate piroogide meeskonnas käivat Lamin vahel ka rannavetes triivvõrku laskmas. Näitasin Laminile purikala pilti, mees arvas et nii suuri nad küll ei püüa! Tuli ka jutuks, et Gambia vetes on kala väheseks jäänud. Süüdi olevat mõne aasta tagune komme kalapüügil dünamiiti (!) ka-

sutada. Kohalikud kalurid loobusid lõhkeainepüügist alles peale prantsuse akva-langisti näidatud allveekaadreid merepõhjas vedelevatest surnud kalade lademetest.

Paraku oli meie aeg Banjulis piiratud ja peagi asusime taas teele. Kuni Euroopani ei sattunud meie landi otsa enam ühtegi kala ja tänaseks on Lennuki kalurilüli taas kodumaiste kalavete — ja kalade — juures tagasi. Ent see on juba hoopis teine lugu.